

Сърдечен автограф от Хавел

На 18 декември 2011 г. ни напусна завинаги последният президент на Чехословакия и първият президент на Чешката република Вацлав Хавел. Освен известен дисидент и политик, водач на „нежната“ революция, Вацлав Хавел е и световноизвестен драматург, автор на голямо драматургично творчество в стила на театъра на абсурда. Спомените си за човека Хавел и за постановките си на две известни негови пиеси – „Аудиенция“ и „Вернисаж“ разказва режисьорът Николай Гундеров (б.ред.)

Николай, ти си имал честта да се срещнеш с президента Хавел. Какви са спомените ти от тази среща и какво ти направи най-голямо впечатление у него?

Първа бе срещата ми с неговите текстове. Когато прочетох графичната му поезия – неговата първа книга със стихове – бях още студент в Софийския университет. Следващите ми „срещи“ с него бяха пиесите, писмата, интервютата му и инкриминираните му текстове. Още тогава ми направи огромно впечатление неговото особено внимание към думата като знак, който може да осмисля, но и да манипулира. Зад етикета „абсурдно“ винаги се е крила деликатната оптика на човек, чиято литература осмисля битието. Всъщност творчеството на Хавел е жест срещу замръзналата оранжерия на несвободата. Струва ми се, че е несправедливо да бъде ограничаван само в тясната рамка на бунта срещу дехуманизацията на една система. Има моменти, които избледняват като стари полароидни снимки, но срещата ми с реалния човек Хавел бе наистина запомняща се. Бях представен от неговата асистентка. Запознах се с него в една малка стая на Divadlo Kašpar. Малко преди това го бях зърнал на постановката му „Аудиенция“ в същия театър и забелязах как той следи реакциите на публиката – интересувахе се от „акустиката“ на зрителското внимание дори повече от самата постановка. Това бе невероятно – драматург със световна слава, президент, а едновременно зрител с финес, любопитен към живите реакции на собствениците си текстове. След спектакъла влязох в една малка, опушена от

актьорски цигари стая, пълна със стари табуретки и там стоеше не президентът, а човекът Хавел, сега възприеман като еманация на една епоха. Разбира се, смущението ми бе по най-високото деление от скалата на Рихтер, гледах все пак да не объркам чешките падежи и мисля, че той усети вълнението ми. Покани ме на чаша вино, въпреки че разговорът ни тръгна от темата за бирата – около година играех, заедно с българския актьор Филип Трифонов в Народния театър в София едноактната пиеса „Аудиенция“, която по-късно гостува и в Прага на фестивала на Хавловите пиеси и стана повод за срещата ми с него. Тогава, в тази замъглена от цигари и красиви думи стая, в която съвсем деликатно стоеше Хавел, си позволих и една шега: споделих, че ако актьорът, играещ ролята на Ванек трябва да следва изцяло авторските бележки, то съществува опасност от абстинент той да се превърне в алкохолик. В пиесата диалогът често бе съпроводен от пиене на бира. Разбира се – смехът на Хавел ме накара да се отпусна и впоследствие да забравя за „протоколната“ атмосфера на срещата си с него. По-късно получих плакати и една книга с неговия подпис и така нареченото „сърчице“, което, естествено, и до днес за мен

Вацлав Хавел

си остава един „сърдечен автограф“ от Хавел.

Пиесата „Вернисаж“ на Хавел, която ти постави по време на следването си в DAMU през 2005 г., получи наградата на декана на факултета за режисура. Защо избра да поставиш точно тази пиеса на Хавел? Какви според теб бяха приоритетите на режисурата на тази твоя постановка, за да бъде тя така високо оценена?

„Вернисаж“, като всеки добър текст за театър, универсализира усещането за самотност и за сила на духа, той е страотно актуален и днес, когато позите на „успешност“ са изпразнени от човешко съдържание, когато „демонстрациите“ на добър и охолен живот са страшно кухи. Нека помислим – не важи ли с пълна сила – цитирам Фром, че да имаш, не означава да бъдеш и обратното. Колко хора познаваме, които са, само заради това, че имат. Тази пиеса отразява

Николай Пенев

„Вернисаж“

„Вернисаж“

модерните проблеми на човешката идентичност. Хареса ми нейния остър проблем – навлизайки в чуждото пространство не ограбваме ли достойнството на личността, парадирайки с фискални кредити, не обезценяваме ли духовните си стойности. Пиесата „аутопсира“ диагнозата на века – тези спиращи дъха спринтове по материалните ценности.

В България си поставял и друга Хавлова пиеса – „Аудиенция“, в която участваш и като актьор заедно с Филип Трифонов в рамките на авторския ви Естествен

театър. Ако не се лъжа това представление играхте и в Прага. Как беше посрещнато то в България и в Чехия? Вацлав Хавел присъствал ли е на него?

В Прага то се игра на две места – в театър „Дейвице“ и на камерната сцена в театър „Акрополис“. Колкото и банално да звучи, преживяването бе незабравимо. Гледах ни чехи и българи. Едните познаваха пиесата изцяло, другите се забавляваха с нашите интерпретации. Опитвах се да играя и на двата езика – ролята на Ванек като че ли го позволяваше, а „чудесният“ пивовар в лицето на колегата ми Филип Трифонов събуждаше залпове от смях. В залата присъстваше Иржи Менцел, поставил я за първи път в света. Това, което чухме по-късно от него зад кулисите, наистина ни направи щастливи, но е нескромно да го предавам сега. Той всъщност посети и постановката ми „Вернисаж“ в DAMU. Това направи и друг негов брилянтен колега – Ладислав Смоляк, чиито думи след спектакъла насърчиха и без това изморените от тежките диалози мои колеги – актьори в академията.

Коя част от творчеството на Хавел ти допада най-много – поезия, есета, драматургия?

Има текстове, които предават посланията си на ултракъси вълни, въпреки големите разстояния. Неговите са такива – няма нужда от предварителни настройки –достатъчно е да обичаш да четеш между редовете. Мислиш ли, че неговите пиеси ще станат по-актуални след смъртта му? Сигурен съм, че сеченето на монети винаги е по-различно от четенето. Стойността на първите може да девалвира, докато „ценните активи“ на литературата са в нейната универсалност и по един странен парадокс – живият автор има само временно значение, но живата литература – вечно. Хавел е толкова актуален, колкото и екзистенциалните теми на битието, около които той винаги е гравитирал.

Как определяш времето в пиесите на Хавел и пиесите на Хавел във времето?

Това е чудесен въпрос с труден отговор. Няма да ни стигне времето,

за да открием бърза дефиниция за него. Във всяка негова пиеса то тече различно, но винаги присъства. Най-болезнено е обаче, когато чрез него се назовава самотата. То е отрязъкът от онова емоционално състояние на човека, който след като е поставил въпрос, преживява чакането на неидващия отговор.

Би ли поставял и други пиеси на Хавел?

С голямо удоволствие. Напоследък си мисля за „Ларго дезолато“ – един пропит с безпомощност и въпреки това търсещ надеждата текст.

Румяна Георгиева

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ ПЕНЕВ

(в България известен и с фамилията Гундеров) е роден на 2. 11. 1974 г. Завършва славянска филология в Софийския университет, а по-късно следва режисура в Академията за изящни изкуства в Прага (DAMU). Обсегът на неговото творческо амплуа разкрива талантите му на режисьор, актьор и драматург. Съосновател е на Естествен театър „Trifonoff & Gunderov“, в който е в тандем с известния български актьор Филип Трифонов. Участва в чешки театрални представления и филми още докато е студент в Чехия. Негови авторски текстове са преведени на чужди езици. Свои режисьорски постановки реализира както на българска, така и на чешка сцена. В тандем с Филип Трифонов поставя на българска сцена пиесата на Хавел „Аудиенция“, която впоследствие е представена и на чешка сцена. През 2005 г. поставя „Вернисаж“ на Вацлав Хавел, за което бива оценен с наградата за режисура на чешката театрална академия DAMU.